

বৰগীত

(উঠ ৰে উঠ বাপু গোপাল হে.....)

মাধৱদেৱ

পাঠটো নিৰ্বাচন কৰাৰ উদ্দেশ্য :

বৰগীত অসমীয়া সাহিত্যৰ এপদ অমূল্য সম্পদ। মহাপুৰুষ শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ দ্বাৰা ৰচিত আধ্যাত্মিক ভাবসম্পন্ন আৰু ৰাগ-ৰাগিণীযুক্ত গীতসমূহক বৰগীত বুলি কোৱা হয়। বৰগীতত বেদ-উপনিষদৰ মৰ্মাৰ্থ, বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ উপাস্য দেৱতা শ্ৰীকৃষ্ণৰ মহিমা আৰু ভক্ত হৃদয়ৰ আকুল প্ৰাৰ্থনা সাংগীতিক ভাষাৰে বৰ্ণনা কৰা হৈছে। বৰগীতৰ বিষয়বস্তুক লীলা, বিৰহ, বিৰক্তি, পৰমাৰ্থ, চোৰ, চাতুৰি — এই ছটা ভাগত ভাগ কৰা হয়। শ্ৰী কৃষ্ণৰ শিশুকালৰ বিভিন্ন লীলা মাধৱদেৱৰ বৰগীতসমূহত প্ৰকাশ পাইছে। তদুপৰি মাতৃ যশোদা আৰু পুত্ৰ শ্ৰীকৃষ্ণৰ স্নেহপূৰ্ণ, মমতাময় সম্পৰ্কৰ মনোৰম বৰ্ণনাৰ মাজেৰে মাতৃ-পুত্ৰৰ চিৰন্তন ৰূপ পৰিস্ফুট হৈছে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে বৰগীতৰ বিশেষত্ব সম্পৰ্কে জ্ঞাত হোৱাৰ লগতে মাধৱদেৱে ৰচনা কৰা বাৎসল্য বসপূৰ্ণ বৰগীতৰো যাতে আভাস পাব পাৰে, সেই উদ্দেশ্যে এই বৰগীতটো পাঠ্যক্রমত সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে। বৰগীতটো হৰিনাৰায়ণ দত্তবৰুৱা সম্পাদিত 'বৰগীত' নামৰ গ্ৰন্থখনৰ পৰা লোৱা হৈছে।

লেখক পৰিচিতি : ১৪৮৯ খৃষ্টাব্দত উত্তৰ লখিমপুৰৰ নাৰায়ণপুৰ অঞ্চলত মাধৱদেৱে জন্ম গ্ৰহণ কৰে। তেওঁৰ পিতৃৰ নাম গোৱিন্দগিৰী। বাজেন্দ্ৰ অধ্যাপকৰ ছাত্ৰশালত তেওঁ আনুষ্ঠানিক শিক্ষা লাভ কৰে। পিতৃৰ মৃত্যুৰ কিছুকাল পিছত শংকৰদেৱৰ সৈতে মাধৱদেৱৰ প্ৰথম সাক্ষাৎ হয়। এই ঐতিহাসিক সাক্ষাতক 'মণিকাঞ্চন সংযোগ' বুলি অভিহিত কৰা হয়। এই সাক্ষাততে মাধৱদেৱে শংকৰদেৱৰ শিষ্যত্ব গ্ৰহণ কৰে। পৰৱৰ্তী সময়ত মাধৱদেৱেই শংকৰদেৱৰ প্ৰিয় আৰু প্ৰধান শিষ্য হৈ পৰে। মাধৱদেৱে নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰাৰ লগতে কাব্য, নাট, পদ, ভটিমা, গীত আদি ৰচনা কৰি অসমীয়া সাহিত্যক সমৃদ্ধ কৰিছে। তেওঁ আদিকাণ্ড ৰামায়ণ, ৰাজসূয় কাব্য আদি আখ্যানমূলক গ্ৰন্থ, 'অৰ্জুন ভঞ্জন', 'পিম্পৰা গুচোৱা', 'ভূমি লেটোৱা' আদি নাট আৰু ভালেমান বৰগীত, ভটিমা ৰচনা কৰে। 'নামঘোষা' তেওঁৰ সাহিত্যিক জীৱনৰ কীৰ্তিস্তম্ভ। তেওঁ ৰচনা কৰা বৰগীতৰ সংখ্যা ১৫৭ টা। ১৫৯৬ খৃষ্টাব্দত কোচবিহাৰত মাধৱদেৱৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ ঘটে।

মূলপাঠ :

বাগ - কৌ

ধ্ৰুং - উঠৰে উঠ বাপু গোপাল হে নিশি পৰভাত ভৈল।

কমল নয়ন, বুলি ঘনে ঘন, যশোৱা ডাকিতে লৈল।।

পদ -মোৰ প্ৰাণধন সুচান্দ বয়ন

গাৰ চালি তেজ নিন্দ।

সব পুৰুষৰ শিৰৰ ভূষণ

তুমিসে বাপু গোবিন্দ।।

মোৰ পুত্ৰ বুলি যশোদা গোৱালী

বুকে বান্ধি কোলে লৈলা।

বয়নে চুস্বন কৰি ঘনে ঘনে

আনন্দে মগন ভৈলা।।
 সিদ্ধ মুনিগণে চিন্তিয়া নপাৰে
 সো হৰি যশোৱা কোলে।
 ত্ৰিজগত পতি ভকতি মিলিল
 মূৰুখ মাধৱে বোলে।।

কঠিন শব্দৰ অৰ্থ :

নিশি	—	ৰাতি, নিশা
পৰভাত	—	প্ৰভাত, ৰাতিপুৱা
তেজ	—	ত্যাগ কৰা
নিন্দ	—	নিদ্ৰা, টোপনি
সুচান্দ	—	চন্দ্ৰটোৰ দৰে সুন্দৰ
বয়ন	—	মুখ
ভূষণ	—	অলংকাৰ
মগন	—	মগ্ন, নিমজ্জিত হোৱা
সো	—	সেই, (ইয়াত সেইজন অৰ্থত)
ত্ৰিজগত পতি	—	স্বৰ্গ, মৰ্ত্য, পাতাল — এই তিনি জগতৰ যি অধিকাৰী, অৰ্থাৎ ভগৱান শ্ৰীকৃষ্ণ।
মূৰুখ	—	মূৰ্খ, মাধৱদেৱৰ বচনাৰ এটি বৈশিষ্ট্য হ'ল দাস্যভাৱৰ প্ৰকাশ। মাধৱদেৱে তেওঁৰ বচনাত নিজকে মূঢ়মতি, মূৰুখ আদি বুলি উল্লেখ কৰে।

আৰ্হি প্ৰশ্ন :

(ক) অতি চমু প্ৰশ্ন : (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ১)

- ১। মাধৱদেৱৰ জন্ম ক'ত হৈছিল?
- ২। শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ প্ৰথম সাক্ষাতক কি বুলি অভিহিত কৰা হয়?

৩। কোনখন গ্ৰন্থক মাধৱদেৱৰ সাহিত্যিক জীৱনৰ কীৰ্তিস্তম্ভ বুলি কোৱা হয়?

৪। মাধৱদেৱে কিমানটা বৰগীত ৰচনা কৰিছিল?

৫। 'উঠৰে উঠ বাপু গোপাল হে' বৰগীতটো কি ৰাগত বন্ধা?

(খ) চমু প্ৰশ্ন : (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ২ অথবা ৩)

১। বৰগীত কাক বোলে? বৰগীতৰ বিষয়বস্তুক কেইটা ভাগত ভগাব পাৰি? ভাগসমূহ উল্লেখ কৰা।

২। ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে বৰগীতবোৰক কিয় Noble Numbers বুলি কৈছে?

৩। মাধৱদেৱৰ বৰগীতৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য কি?

৪। 'সব পুৰুষৰ শিৰৰ ভূষণ' বুলি কোনে, কাক, কিয় কৈছে?

৫। 'সিদ্ধ মুনিগণে
চিন্তিয়া নপাৰে

সো হৰি যশোৱা কোলে। — সিদ্ধ মুনিগণে নোপোৱা
হৰিক যশোদাই কিহৰ বলত পুত্ৰৰূপে পালে বুজাই লিখা।

(গ) দীঘল প্ৰশ্ন : (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ৪ অথবা ৫)

১। মাধৱদেৱৰ 'উঠৰে উঠ বাপু গোপাল হে' বৰগীতটোৰ মূল কথাখিনি আলোচনা কৰা।

২। বৰগীতটোৰ মাজেৰে যশোদাৰ মাতৃস্নেহ কিদৰে প্ৰকাশিত হৈছে বুজাই লিখা।

৩। বৰগীতটোৰ মাজেৰে শ্ৰীকৃষ্ণৰ মানৱীয় আৰু ঐশ্বৰিক ৰূপ কিদৰে ফুট হৈছে আলোচনা কৰা।

৪। বৰগীতটোৰ মাধ্যমেৰে ভক্তিৰ প্ৰকাশ কিদৰে ঘটিছে আলোচনা কৰা।

৫। প্ৰসংগ সংগতি দৰ্শাই ব্যাখ্যা কৰা

ত্ৰিজগত পতি

ভকতি মিলিল

মূৰুখ মাধৱে বোলে।

পাঠবোধ :

বাৎসল্য ভাবৰ প্ৰকাশ মাধৱদেৱৰ বৰগীতৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। বৎস মানে হ'ল শিশু। ভগৱান শ্ৰীকৃষ্ণৰ শিশুকালৰ নানান ক্ৰিয়া-কলাপৰ মনোমুগ্ধকৰ বৰ্ণনা মাধৱদেৱৰ বৰগীতত পোৱা যায় বাবেই তেওঁৰ বৰগীতসমূহক বাৎসল্য ভাবপ্ৰধান বুলি কোৱা হয়। পাঠ্য বৰগীতটিত শ্ৰীকৃষ্ণক মাতৃ যশোদাই কেনেদৰে টোপনিৰ পৰা জগাইছে সেই কথা সৰল আৰু সুন্দৰ ৰূপত পৰিস্ফুট হৈছে।

যশোদাই মৰমতে কৃষ্ণক বাপু, কমল-নয়ন, প্ৰাণধন আদি বুলি সম্বোধন কৰি টোপনিৰ পৰা উঠিবলৈ কৈছে। সকলো পুৰুষৰ শিৰৰ ভূষণ অৰ্থাৎ সকলোৰে আৰাধ্য কৃষ্ণক বুকুত বান্ধি, কোলাত লৈ মাতৃ যশোদাই বাৰে বাৰে চুমা খাইছে।

মাধৱদেৱে এইদৰে মাতৃ-পুত্ৰৰ মধুৰ সম্পৰ্কৰ বৰ্ণনা কৰাৰ লগতে কৃষ্ণৰ ঐশ্বৰিক ৰূপ আৰু মাহাত্ম্যৰ কথাও প্ৰকাশ কৰিছে। সিদ্ধ মুনি, ঋষিসকলে বহু ধ্যান, বহু সাধনাৰ পাছতো যিজন ভগৱান কৃষ্ণক বিচাৰি নাপায়, পৰম ভক্তিৰ বলত যশোদাই সেইজনকে পুত্ৰৰূপে লাভ কৰি কোলাত লৈ মৰম কৰিব পাৰিছে। ইয়াৰ জৰিয়তে ভক্তিৰ শ্ৰেষ্ঠত্ব প্ৰতিপন্ন কৰি ভগৱান যে ভক্তৰ অধীন সেই কথা হৃদয়স্পৰ্শী ৰূপত তুলি ধৰিছে।

ওপৰঞ্চি তথ্য :

মহাপুৰুষ শংকৰদেৱ, মাধৱদেৱ আৰু তেওঁলোকৰ শিষ্য-প্ৰশিষ্যসকলে নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যে নাট, গীত, ভটিমা আৰু বিবিধ গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছিল। বেদ, উপনিষদ, পুৰাণ আদিত থকা বৈষ্ণৱ ধৰ্ম সম্পৰ্কীয় তাত্ত্বিক কথাবোৰ সৰ্বসাধাৰণ লোকে বুজি, ৰস পাব পৰা ধৰণে সহজ-সৰলকৈ নাট, গীত আদিত প্ৰকাশ কৰিছিল। সেইবাবে তেওঁলোকৰ সকলো ৰচনা আধ্যাত্মিক ভাবেৰে পুষ্ট। বিশেষকৈ বৰগীতসমূহৰ ক্ষেত্ৰত এই কথা অধিক প্ৰযোজ্য। বৰগীতৰ ৰাগ, তাল, সাংগীতিক ভাষা আদিৰ অন্তৰালত গভীৰ আধ্যাত্মিক

ভাবৰ প্ৰবাহ লক্ষ্য কৰা যায়। সেইবাবে ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে বৰগীতসমূহক Noble Numbers বুলি কৈছে। একেদৰে কালিৰাম মেধিয়ে বৰগীতক Great Song বা Song Celestial আৰু দেৱেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই Holy Songs বুলি কৈছে। অন্য গীততকৈ শ্ৰেষ্ঠ অৰ্থত ইয়াক বৰগীত আখ্যা দিয়া হৈছে। বৰগীতসমূহ ব্ৰজাৱলী নামৰ এটি কৃত্ৰিম সাহিত্যিক ভাষাত ৰচিত।

মাধৱদেৱৰ বৰগীতত শিশু কৃষ্ণই প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে। শিশুকৃষ্ণৰ এনে ৰূপ মহাৰাষ্ট্ৰৰ কবি তুকাৰাম, উত্তৰ ভাৰতৰ কবি সুৰদাসৰ গীততো পোৱা যায়। এই দুগৰাকী কবিৰ গীতৰ লগত মাধৱদেৱৰ বৰগীতৰ তুলনা কৰিব পাৰি।

শিক্ষকৰ প্ৰতি :

পাঠ্য বৰগীতটোৰ পাঠদান কৰাৰ পূৰ্বে মাধৱদেৱৰ জীৱনৰ চমু পৰিচয় দাঙি ধৰি তেওঁৰ গুৰুভক্তিৰ আভাস দিব। ভগৱান আৰু গুৰুৰ প্ৰতি থকা ভক্তিয়ে যে তেওঁৰ হৃদয়ত দাস্যভাবৰ সৃষ্টি কৰিছিল সেই বিষয়ে বুজাই ক'ব। আনহাতে, তেওঁৰ সমগ্ৰ ৰচনাতে কিদৰে শিশু কৃষ্ণই প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে সেই কথা আলোচনা কৰাটো যুগুত হ'ব। প্ৰসংগক্ৰমে ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে 'বাৎসল্য প্ৰেম মাধৱদেৱৰ ভক্ত জীৱনৰ সৰ্বহ' বুলি কোৱা কথাশাৰীৰো বিশ্লেষণ আগবঢ়ালে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী উপকৃত হ'ব।

